

i przezroczyście; od 1656 V. tworzył cykl malowideł do zakrytych klasztoru San Jerónimo de Buenavista w Sewilli ilustrujący żywot Hieronima (*Chrzest, Kuszenie, Biczowanie*, Museo de Bellas Artes de Sevilla; *Św. Hieronim dyskutujący z rabinami*, własność prywatna, Dortmund; *Śmierć, zaginiony*), a także hieronimitów hiszp. (większość w Museo de Bellas Artes de Sevilla); 1659 pracował nad malowidłami do kościoła S. Benito de Calatrava w Sewilli (m.in. *Niepokalane poczęcie NMP, Kalwaria, Św. Jan Chrzyciel, Św. Antoni Opat, Św. Antoni Padewski, Św. Michał Archanioł*, przechowywane w S. María Magdalena w Sewilli); 1660-64 wykonał zbiór malowideł ilustrujących żywot św. Ignacego Loyoli, przeznaczonych na gł. patio jezuickiego domu profesorów w Sewilli (Museo de Bellas Artes de Sevilla), a ponadto *Alegorię marności* (Wadsworth Atheneum Museum of Art, Hartford, stan Connecticut) i *Alegorię zbawienia* (York Art Gallery), pokazujące dojrzałość stylu, wyrażoną w ekspresyjnym rysunku i jaśniejszej kolorystyce; dla sewilskiego Bractwa Miłosierdzia zrealizował m.in. obrazy rzeczy ostatecznych (*In ictu oculi, Finis gloriae mundi*, 1672, kościół w Hospital de la Caridad, Sewilla); 1673 na zlecenie abpa A.I. Spínoli y Guzmána namalował cykl przedstawień ilustrujących żywot św. Ambrożego, przeznaczonych do nastawy ołtarzowej w dolnym oratorium pałacu arcybiskupiego w Sewilli; ok. 1675 wykonał 8 malowideł ilustrujących żywot Ignacego Loyoli do kościoła S. Pedro w Limie (*in situ*); niedokończone dekoracje w kościele przy Hospital de los Venerables Sacerdotes oraz klasztorze San Clemente skoczył jego syn L. Valdés; V. był twórcą ekspresyjnych dzieł, ukazujących pełne napięcia postacie, o nerwowych gestach i ponurych twarzach, czasem o wyjątkowej brzydocie; złożył retabula, wykonywał polichromie, ryciny (*Autoportret*, Biblioteca Nacional de España, Madryt) oraz rzeźby (niezachowane).

J. Gestoso y Pérez, *Biografía del pintor sevillano Juan de V.*, Se 1916; A. Guichot y Sierra, *Los famosos jeroglíficos de la muerte de Juan de V. de 1672*, Se 1930; E. du Gué Trapier, V., *Baroque Concept of Death and Suffering in His Paintings*, NY 1956; taż, V., *Spanish Baroque Painter*, NY 1960; D.Th. Kinkead, *Juan de V. (1622-1690), His Life and Work*, NY 1978; E. Valdivieso, *Juan de V.*, Se 1988; tenże, *Valdés Leal*, Ma 1991; D. Kinkead, *DArt XXXI 808-811* (bibliogr.); *Juan de V. (1622-1690)*, Córdoba 2001; J. Alvarez Lopera, V. *La vida de san Ambrosio*, Ma 2003; E. Valdivieso, *Pintura barroca sevillana*, Se 2003; A. Witko, *Sewilskie malarstwo siedemnastego wieku. Od wizji mistycznych do martwych natur*, Kr 2013.

Andrzej Witko

**VALDIVIA**, miasto i diecezja w pd. Chile, sufr. Concepción; osada istniała w czasach przedkolumbijskich; miasto zostało zał. 1552 przez hiszp. konkwistadora P. de Valdivię jako Santa María la Malca de V.; początek struktur kośc. na tym terenie związany jest z utworzeniem 1910 misji *sui iuris*; 1924 przekształcono ją w administraturę apost., a 1944 podniesiono do rangi diecezji; pierwszym biskupem był A. Klinke Leier; diecezja zajmuje 13 679 km<sup>2</sup> i liczy 299 800 mieszk., w tym 239 000 katolików, 17 parafii, 18 księży diec. i 14 zak., 15 zakonników oraz 42 siostry.

AnPont 2012.

Agnieszka Dudek

**VALDO PIOTR**, właśc. **Valdes**, ur. ok. 1147, zm. ok. 1215, kupiec, inicjator ruchu → waldensów.

Imię Piotr zostało dodane w 2. poł. XIV w. przez lombardzkie waldensów w ramach legendy o początkach tego ruchu; V. był zamożnym kupcem z Lyonu, zajmującym się handlem międzynarod. i działalnością kredytową; ok. 1173 lub 1175 pod wpływem opowieści o → Aleksym postanowił pogłębić swoje życie chrześc.; rozmowy z mistrzem teologii zachęciły go do życia zgodnie ze wskazaniami *Pisma Świętego*; V. zlecił przekład na język nar. NT, fragmentów ST oraz wyboru pism Ojców Kościoła (Augustyn, Ambroży, Hieronim); pod wpływem Mt 10,5-16 i 19,16-22 postanowił oddać większą część majątku ubogim i chorym oraz skierować żonę i córkę do opactwa Fontevrault; z czasem zgromadził w Lyonie liczną grupę zwolenników; uzyskał od pap. Aleksandra III zgodę na

prowadzenie przez waldensów życia w ubóstwie przy jednoczesnym zakazie głoszenia przez nich kazań bez zgody miejscowego duchowieństwa; za nieporządkowanie się temu zaleceniu zwolennicy V. zostali ekskomunikowani; on sam 1180 złożył publ. wyznanie wiary kat., jednak nie jest jasne, czy do śmierci pozostał w Kościele.

A. Dondaine, *Aux origines du valdésisme. Une profession de foi de Valdès*, AFP 16(1946) 191-235; E. Wencker, *BBKL XII 1029-1035* (bibliogr.); E.K. Cameron, *TRE XXXV 388-389, 401-402* (bibliogr.); U. Köpf, *RGV VIII (2005<sup>4</sup>) 872*; P. Ricca, *LThK X (2006) 953*.

Stanisław Józef Koza

**VALENÇA**, miasto i diecezja w pd.-wsch. Brazylii, sufr. São Sebastião do Rio de Janeiro; miasto zostało zał. 1823; diecezję erygowano 27 III 1925; pierwszym biskupem był A. Arcovarde de Albuquerque Cavalcanti; diecezja zajmuje 3996 km<sup>2</sup> i liczy 377 000 mieszk., w tym 272 000 katolików, 26 parafii, 16 księży diec. i 14 zak., 20 zakonników oraz 75 sióstr.

AnPont 2012.

Agnieszka Dudek

**VALENCE**, miasto i diecezja we Francji (dep. Drôme), sufr. Lyonu.

Założone przez Rzymian jako Iulia Valentia, na pocz. V w. zostało zdobyte przez → Alanów, a 413 → Wizygotów; 443 znalazło się w granicach Królestwa Burgundii, a 534 państwa → Franków; od 730 było pod panowaniem → Arabów, od IX w. hrabiów → Tuluzy, nast. miejscowych biskupów; w średniowieczu rozwinęło się dzięki położeniu na szlaku pątniczym do Santiago de Compostela; 1452 został tu zał. uniwersytet, zatwierdzony 1459 przez pap. Piusa II (zniesiony 1790); w XV w. V. weszło w skład Królestwa Francji.

Początki chrześcijaństwa na tym terenie sięgają II w. i wg tradycji związane są z działalnością św. Feliksa, Achillesa i Fortunata, przysłanych z misją ewangelizacyjną przez → Ireneusza z Lyonu; biskupstwo powstało w IV w.; pierwszym historycznie poświadczonym biskupem był Emilian, który 374 zwołał synod w V.; 450 decyzją pap. → Leona I Wielkiego zostało ono poddane jurysdykcji → Vienne; w poł. VI w. do jego rozwoju przyczynił się → Apolinary; 1137 powstało opactwo Notre-Dame d'Aiguebelle k. Montélinar, zał. przez mnichów z opactwa → Morimond; 1275-1678 biskupstwo było połączone z bpstwem → Die; 1276 biskupi uzyskali tytuł hrabiego, a 1450 w zamian za protektorat przekazali część praw do miasta królowi → Ludwikowi XI; 1562 diecezja została opanowana przez → hugenotów; 1799, podczas rewolucji franc., tutejsza cytadela stała się miejscem więzienia i śmierci pap. → Piusa VI; w wyniku reorganizacji struktur kośc. na mocy konkordatu z 1801 do diecezji włączono terytorium diec. Saint-Paul-Trois-Châteaux i Vienne; 1821 poddano ją jurysdykcji Awinionu; zajmuje 6522 km<sup>2</sup> i liczy 487 910 mieszk., w tym 284 100 katolików, 22 parafie, 87 księży diec. i 90 zak., 162 zakonników oraz 191 sióstr. W V. znajduje się rom. katedra St. Apollinaire, wzniesiona w XI w., konsekrowana 1095 przez pap. Urbana II, zniszczona podczas wojen rel., odbudowana w XVII w., z rom. portalem, kwadratową wieżą, chórem z obojętymi i kaplicami promienistymi.

B. Delpal, *Entre paroisse et commune. Les catholiques de la Drôme au milieu du XIX<sup>e</sup> siècle*, Valence 1989; V. *sur Rhône*, Valence 1991; AnPont 2012; A. Balsan, V. *2000 ans d'histoire*, Bourg-lès-Valence 2012.

Paweł Mąkosa

**VALENCIA en VENEZUELA**, miasto i metropolia w środk. Wenezueli, z sufr.: Maracay, Puerto Cabello, San Carlos de Venezuela; miasto zostało zał. 1555 przez hiszp. konkwistadorów; kilkakrotnie było stolicą kraju (1812, 1830, 1858); diecezję erygowano 12 X 1922 na mocy bulli *Ad minus ab Unigenito* pap. Piusa XI jako sufr. Caracas; pierwszym biskupem był F.A. Granadillo; 1974 bullą *Quo gravius* pap. Pawła VI podniesiono diecezję do rangi metropolii; zajmuje ona 3921 km<sup>2</sup> i liczy 2,1 mln mieszk., w tym 1,9 mln